

بررسی فیتوشیمیایی اسانس برگ گیاه دارویی مشگک *Ducrosia anetifolia* Boiss. در

شهرستان رامهرمز استان خوزستان

درنا عمادی^۱، امید علیزاده^۲، دامون رزمجویی^{۳*}

^۱دانشگاه آزاد واحد شیراز، Dorna.emady@Gmail.com

^۲دانشگاه آزاد اسلامی واحد استهبان، Alizadehomid51@yahoo.com

^{۳*}دانشگاه صنعتی خاتم الانبیا (ع) بهبهان، دانشکده محیط زیست و منابع طبیعی، d.razmjoue@gmail.com

چکیده

یکی از مهمترین مسائل گیاهان دارویی تحقیق در مورد اسانس های مختلف موجود در اندام هایی مختلف گیاه و مقایسه آنها از نظر کمیت و کیفیت با یکدیگر می باشد. گیاهان دارویی

گیاهانی هستند که یک یا برخی از اندام های آنها حاوی ماده موثره اند. این ماده کمتر از ۰.۱ وزن خشک گیاه را تشکیل می دهد. گیاه *(Ducrosia anetifolia Boiss)* با نام محلی مشگک از گیاهان خانواده چتریان و بومی ایران است. که به واسطه داشتن ترکیبات شیمیایی مختلف نظیر ترپنوئید ها، اسیدها و الکل های ترپنی و کومارین ها دارای اثرات ضد میکروبی و ضد باکتریایی، آنتی کولینرژیک، شل کننده عضلانی و ایجاد دپرسیون می باشد. پژوهش حاضر به بررسی ترکیبات شیمیایی اسانس برگ گیاه دارویی مشگک (*Ducrosia Boiss*) پرداخته است. بدین منظور گیاه در مرحله رویشی جمع آوری و شناسایی گردید و پس از اسانس گیری به روش کلونجر ترکیبات شیمیایی آن با استفاده از دستگاه های GC و GC/MS شناسایی شد که جمعا ۲۷ ترکیب شناسایی و گزارش شد، همچنین درصد بازده اسانس آن برابر ۰.۶۵٪ و مهمترین ترکیبات اصلی آن شامل Decanol (۱۳،۱۵)٪ و Do decanal (۱۶،۱)٪ و Limonene (۱۳،۱)٪ بودند.

کلمات کلیدی:

مشگک، ترکیبات شیمیایی، *Ducrosia anetifolia*، Decanol ، Do decanal

مقدمه

سرزمین پهناور ایران به لحاظ موقعیت جغرافیایی اقلیم متنوعی دارد، وجود چنین شرایطی سبب تنوع گونه ای بسیار

زیادی در جوامع گیاهی ایران شده است. فلور غنی ایران بیش از ۸۰۰۰ گونه را شامل که بخش عمده ای از آن را گیاهان دارویی تشکیل می دهند. این گیاهان مخازن قوی متابولیت های ثانویه می باشند. مواد مذکور اگر چه با هدایت فرآیند های ژنتیکی ساخته می شوند ولی ساخت آنها به طور بارزی تحت تاثیر عوامل محیطی قرار می گیرد به طوری که عوامل محیطی سبب تغییراتی در رشد گیاهان دارویی و نیز در مقدار و کیفیت مواد موثره نظیر آلکالوئیدها، گلیکوزیدها و اسانس ها می گردد (Omidbaigi, 2005). یکی از مهم ترین مسائل گیاهان دارویی مطالعه و تحقیق در مورد اسانس های مختلف موجود در اندام های گیاه و مقایسه آنها از نظر کمیت و کیفیت با یکدیگر می باشد. اسانس ها ترکیبات معطر، فرار و روغنی هستند که فقط در گیاهان تولید می شوند. این ترکیبات معمولا در دمای معمولی مایع هستند، هر چند برخی از آن ها جامد و یا رزینی می باشند (Balz1999). وجود ترکیبات شیمیایی گوناگون در گیاهان باعث شده است که از اسانس آنها در درمان ناراحتی های مختلف استفاده شود (Theriatult, 2006). استفاده از اسانس ها می تواند مردم را از مصرف داروهای شیمیایی مشابه و مضر بی نیاز کند (آذر بخت، ۱۳۷۸؛ امید بیگی، ۱۳۹۰).

بررسی اجزای شیمیایی اسانس میوه جمعیت های خودروی گلپر ایرانی (*Heracleum gorganicum* Rech. F.) نشان داد درصد بازده اسانس جمعیت رشت با ۴/۸٪ (درصد وزنی/حجمی) بیشترین و رامیان با ۲/۸٪ کمترین بودند. ۳۴ ترکیب در اسانس میوه سه جمعیت رشت، درازنو و رامیان و ۳۵ ترکیب نیز در جمعیت شهرستانک شناسایی شد که مجموع مقادیر آنها از ۹۳/۴۷٪ تا ۹۶/۸۵٪ کل اسانس هر یک از نمونه ها متغییر بود. دو ترکیب هگزیل بوتیرات و اکتیل استات